

УДК 343.91-053.6 (73)

БІОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ ПОЯСНЕННЯ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ У США

О. Ю. ШОСТКО,
д-р юрид. наук,
професор кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

Систематизовано класичні теорії, які набули поширення в США і за допомогою яких детально досліджено біопсихологічну складову особистості неповнолітнього злочинця з метою подальшого врахування та узагальнення поведінкових дій особи залежно від її біопсихологічного стану, що є необхідним у профілактичній діяльності.

Ключові слова: делінквентність, біосоціальні теорії, психологічні теорії, теорія труднощів у навчанні.

Усе частіше сучасні кримінологи, ґрунтуючись на результатах досліджень генетиків, біохіміків, неврологів, психофізіологів, звертають увагу на те, що біопсихологічні фактори відіграють важливу, а інколи й вирішальну роль в агресивній поведінці неповнолітніх та дорослих, яка призводить до вчинення різних злочинів проти життя і здоров'я особи.

Починаючи з 70-х рр. минулого століття американські вчені починають інтенсивно вивчати антисоціальну поведінку людини, зокрема й поведінку неповнолітніх, що було зумовлено відродженням інтересу до пошуків біологічної основи злочинності й делінквентності. Їх погляди з багатьох позицій були далекими від поглядів основоположників антропологічного напрямку в кримінології (Ч. Ломброзо, Р. Гарофало, Е. Феррі, Ч. Горінга та ін.).

Сучасні біокримінологи вважають, що наявність деяких біологічних факторів збільшує ймовірність втягнення індивідуумів у протизаконні діяння, однак заперечують жорсткий детермінізм між цими явищами. Вони схильні

розглядати біологічні фактори, соціальні умови й оточуюче середовище як причини, що спільно впливають на поведінку людини. Тому запропоновані цими вченими теорії точніше було б називати *біосоціальними*.

Поява у 1975 р. книги Е. Уілсона «Соціобіологія: новий синтез» [1] започаткувала сучасний етап досліджень у всіх гуманітарних науках. Е. Уілсон визначає соціобіологію як «систематичне вивчення біологічних основ будь-якої соціальної поведінки». Цей американський ентомолог вважав, що поведінка людини передусім визначається генетично, а еволюція людства подібна до еволюцій інших біологічних видів.

Співтовариству людей притаманні ті ж ієрархічні зв'язки, стосунки влади і підлеглих, боротьби один з одним та інші риси, що є характерними для всіх живих істот. Він та його послідовники дотримуються погляду, що соціальна поведінка людини зумовлена еволюційно-біологічними передумовами.

Американські вчені, які вивчали цю проблему, зазначають, що внаслідок розвитку цивілізації певні «природні» риси і властивості укорінювалися в особистості людини. Ці біосоціальні особливості можуть бути «відповідальними за деякі види злочинів, скоєні, наприклад, агресивними чоловіками тому, що протягом історії людського роду вони (як і агресивні особі чоловічої статі у природі) мали переважний вплив на генофонд» [2, 63–65].

Характеризуючи сучасні біологічні теорії, слід підкреслити, що багато біокримінологів вивчають генетичні фактори, пов'язані з поведінкою людини. На їх погляд, гени – це основна частка (ділянка) життя, яка контролює людську долю. Вони прагнуть відповісти на основне запитання: чи успадковується схильність до злочинів і агресії?

З'ясуванню цієї проблеми присвячено дослідження впливу зайвої хромосоми «Y» у чоловіків (про це доволі детально писали у спеціальній науковій літературі [3, 147–149], а також вивчення поведінки однойцевих близнюків та прийомних дітей. Зосередимось більш детально на двох останніх проблемах.

Якщо успадковані риси дійсно спричиняють злочинну поведінку, то можна очікувати подібного і в антисуспільних вчинках близнюків. Оскільки вони виховуються, зазвичай, в однакових умовах і відчують на собі вплив подібних соціальних обставин, то визначити чи зумовлена їх поведінка біологічними, соціальними або психологічними факторами дуже важко.

Вчені розв'язують це протиріччя, порівнюючи однакових, однойцевих близнюків із різнойцевими. Перші генетично ідентичні, другі мають тільки половину спільних генів. Так, С. Медник і Я. Волавка, які вивчали цю проблему протягом тривалого часу, дійшли висновку, що в середньому 60 % однойцевих близнюків мають спільні риси злочинної поведінки (якщо один із близнюків був злочинцем, то й інший ставав таким), а серед різнойцевих близнюків таких було 30 % [4, с. 95].

Кілька ґрунтовних досліджень поведінки нерідних дітей, здійснених американськими кримінологами, підтверджують гіпотезу про те, що злочинне минуле біологічних батьків дуже впливає на злочинну поведінку дитини. І навіть більше, якщо обидва, її біологічний батько і вітчим мали злочинне минуле, ймовірність того, що їх діти стануть злочинцями, зростала. Порівняння групи із 143 прийомних дітей-злочинців із контрольною показало, що у 24,5 % засуджених неповнолітніх батьки були злочинцями, у порівнянні з 13,5% тих, у яких не було нерідних і біологічних батьків із кримінальним минулим [5, с. 67]. Це засвідчує вплив на злочинність як біологічних, так і соціальних факторів.

В іншому дослідженні вчених Мінесотського університету було вивчено 350 пар близнюків, які виховувалися у різних родинах. Під час опрацювання отриманого матеріалу, який стосувався окремих рис характеру, виявилось, що варіації більшості з них обумовлюються переважно спадковістю і меншою мірою впливом батьків, домашньої обстановки та інших життєвих обставин. Учені, які проводили експеримент, дійшли висновку, що сім'я формує багато рис особистості, але лише у межах, зумовлених природою.

Матеріали дванадцяти досліджень, які вивчали 1500 пар близнюків у

США, Скандинавських країнах, в Японії, Великій Британії та Німеччині, були проаналізовані Гернстайном й Уїлсом, які дійшли висновку, що їх результати є майже ідентичними. Однояйцеві близнюки у більшій мірі мають нахил до схожої злочинної поведінки, ніж різнояйцеві. Майже такі ж результати були одержані при вивченні прийомних дітей. Історія їх біологічних батьків має значний вплив на ймовірність порушення дітьми кримінального закону [6, с. 72].

Наведені вище дані є серйозною підставою для більш пильної уваги до проблем взаємозв'язку спадковості й злочинності. Між тим стверджувати, що вся злочинність неповнолітніх обумовлена генетичними факторами, звісно ж, не можна.

У межах біосоціальної теорії розвивається біохімічний напрямок, прихильники якого вважають, що їжа, недостатність вітамінів, гормональний дисбаланс або харчові алергени впливають на поведінку людини, особливо на його агресивні дії. Саме цими факторами часто пояснюють невмотивоване насилля. Наприклад, дослідження, проведені в Каліфорнії серед підлітків 14-16 років, які знаходились на пробації, показали, що у них спостерігався низький вміст цукру в крові та інші біохімічні порушення. Як наголошував дослідник, ці результати підтверджують важливість біологічного підходу й обґрунтовують необхідність повноцінного харчування для покращення поведінки деяких делінквентів [7, с. 11–17].

Частина вчених біосоціального напрямку пов'язує протиправну поведінку з гормональними порушеннями. Деякі експериментальні дослідження доводять, що рівень чоловічого гормону тестостерону може стати передумовою злочинності як дорослих, так і неповнолітніх [8, с. 93–118].

В. Гоув пояснює цим фактом різницю у рівнях злочинності: у життєвому циклі людини зменшення вмісту тестостерону відповідає процесу старіння; його рівень у жінок – нижче середнього, а це сприяє більш низькому рівню злочинності серед них [9, с. 115–144].

Отже, різниця між рівнем злочинності серед жінок і чоловіків пояснюється впливом вмісту чоловічих гормонів. Вони спричинюють зниження чутливості до зовнішніх подразників в окремих ділянках мозку, і це змушує чоловіків шукати більш сильної стимуляції та дозволяє при цьому витримати більш гострий біль. Гормони також сприяють епілептичним випадкам, швидкій зміні емоцій, особливо за наявності подразників. Л. Елліс вважає, що гормони мають вплив і на саму структуру мозку (особливо ліву півкулю), значно зменшуючи почуття безпеки при стосунках із зовнішнім світом. Чимало досліджень присвячено співвідношенню рівнів гормонів і агресивності.

У цілому вченими встановлено, що жінки з низьким від природи вмістом чоловічих гормонів більш пасивні, ніж чоловіки, а жінки з високим уродженим або набути рівнем тестостерону виявляють типові чоловічі риси, включаючи агресивність [10, с. 625-626]. Наприклад, Д. Бокем разом зі своїми колегами дійшли висновку, що студентки з високим вмістом тестостерону частіше виявляли стереотипи чоловічої поведінки [11, с. 1218–1226].

Учені-неврологи вважають, що злочинці та делінквенти часто страждають від пошкоджень мозку, які вимірюються за допомогою електроенцефалограми (ЕЕГ). Деякі дослідження доводять, що серед юнаків і дівчат з певними відхиленнями поведінки аномальні показники ЕЕГ зустрічаються у 50-60 % випадків, у той час як для населення в цілому частка таких показників не перевищує 5-15 % [12, с. 126].

Увагу біокримінологів привертають також особи з мінімальними дисфункціями роботи мозку (МДМ) та діти з не зосередженою увагою. МДМ пов'язані з відхиленнями у структурі мозку і можуть бути причиною гіперактивності, порушення здорового сприйняття, вибухів роздратованості, агресивності, симптомів розладу уваги й імпульсивності. Р. Робін разом з іншими дослідниками, вибірково вивчивши підлітків, які намагались заподіяти собі смерть, відзначили, що 60 % із них страждають МДМ [12, с. 126].

Серія досліджень поєднує розлад уваги, МДМ і низькі пізнавальні

здібності з початком і подальшим розвитком делінквентності. Зокрема, Т. Моффіт і П. Силва дійшли висновку, що молоді люди з симптомами розладу уваги і МДМ, які виховувалися до того ж у неблагополучних родинах, більш схильні до повторних делінквентних вчинків, а також до продовження злочинної поведінки у зрілому віці.

Розглянуті теорії біосоціальної спрямованості, насамперед, прагнуть відповісти на запитання, чому раніше законослухняні громадяни «раптом» вчиняють злочини, а особи із злочинними минулим стають гідними членами суспільства. Однак через брак достатніх емпіричних даних припущення біокримінологів піддаються серйозній критиці з боку наукового товариства.

Відзначається, що у багатьох експериментах розміри вибірових спостережень були порівняно невеликими, а, отже, і нерепрезентативними. Для деяких соціобіологів характерним є «генетичний детермінізм», тобто абсолютизація ролі генетичних факторів у розвитку людини. Таким чином, багаторічні дослідження біологічних підстав делінквентності не призвели до одностайних висновків про їх вирішальний вплив на відхилену і, зокрема, злочинну поведінку.

Психологи, психіатри, а також інші спеціалісти у галузі психічного здоров'я завжди відігравали активну роль у створенні кримінологічних теорій, хоча, як вважає В. Фокс, власної теорії злочинності вони не створили, а «розробили пояснення девіантної поведінки, статистичне уявлення про норму в моделі індивідуальних відхилень, яку можна назвати клінічною теорією девіантності» [13, с. 173]. Однак ще у радянській [14], а також у сучасній українській та американській кримінологічній літературі постійно йдеться саме про психологічні теорії причин злочинності.

Теоретичною основою багатьох досліджень є праці європейських і американських психологів. Психологи вважають, що кримінологи ніколи не зможуть пояснити причини злочинності, в тому числі й делінквентності, поки не з'ясують, які психологічні процеси визначають злочинну поведінку.

Найбільш відомим напрямком у межах психологічної теорії є психоаналіз З. Фрейда і його послідовників. Ми зосередимо увагу на тих положеннях у теоріях сучасних психоаналітиків, котрі пов'язані з пошуком початків антисоціальної поведінки. Більшість із цих учених, як, наприклад, Д. Абрагамсен, вважають злочинців акцентуйованими особистостями, які страждають від нездатності керувати своєю імпульсивною жагою задоволень. Ймовірно це є наслідком негативного досвіду і переживань у дитинстві через нестачу любові та уваги, тому делінквенти мають слабку або ущербну самооцінку і важко пристосовуються до суспільних норм [15, с. 193]. У крайній формі делінквентність виступає певним психозом, який не дозволяє неповнолітнім правопорушникам співчувати жертвам і приборкувати свої жорстокі невгамовні інстинкти. Наприклад, психоаналітик А. Айгорн, вивчивши особистісні якості та властивості багатьох неповнолітніх злочинців, стверджує, що соціальний стрес сам по собі не породжує злочину, поки немає схильності, яка психічно підштовхує молоду людину до антисоціальних дій. Він назвав такий стан латентною делінквентністю. Цей термін застосовується до тих неповнолітніх, чиє неблагополучне життя і особисті настанови вимагають негативного задоволення [12, с. 115].

На думку Ф. Адлера, зростання злочинності неповнолітніх пов'язано з тим, що протягом усього періоду формування особистості відбувається боротьба двох складових: прагнення до зверхності стосовно оточуючих, з одного боку, і почуття неповноцінності – з іншого [16, с. 42].

Психіатр С. Галлек вважає злочинність неповнолітніх проявом почуття пригніченості й нездатності молодої людини перебороти його. Делінквентність нібито допомагає боротися з цим станом і призводить до бажаних змін у психіці: підлітки почувають себе вільними й незалежними; у них з'являється можливість розважитися, виявити свою уяву і спритність, можливим стає отримання матеріальних вигод; є шанс перекласти провину на інших (наприклад, поліцію), а також більш раціонально реагувати на власні невдачі

(наприклад, успіх – відчутність неприємностей) [17].

Висловлювання Абрагамсена і Галлека стали підґрунтям досліджень, в яких намагаються довести, що дуже багато насильницьких злочинів скоюють неповнолітні з тими або іншими психічними відхиленнями. Д. Соррельс описує багатьох неповнолітніх убивць як «демонстративно ворожих», «імпульсивних» або «пригнічених» [18, с. 312–329]. Р. Росснер разом зі своєю дослідницькою командою встановив, що 75 % обвинувачених у вбивстві юнаків можуть вважатися психічно нездоровими, у тому числі хворими на шизофренію. Депресивні, схильні до самогубства, забиті й залякані діти, подорослішавши, виплескують свої почуття, входячи в раж убивць [19, с. 342–351].

Однак не всі психологи вважають, що поведінку делінквента контролюють несвідомі психічні процеси, які визначаються взаємовідносинами з батьками у ранньому дитинстві. Прихильники бігевіоризму, спираючись на праці американських психологів Д. Уотсона і Б. Скіннера, виходять із того, що вчинки людини відбуваються під впливом життєвого досвіду. Люди змінюють свою поведінку у відповідності з реакцією соціального оточення.

Бігевіористська теорія розрізняє позитивне підкріплення, негативне підкріплення та покарання за поведінку і стверджує, що вчинки людини, які винагороджуються (позитивне підкріплення), повторюються частіше, ніж ті, за скоєння яких винагород не було (негативне підкріплення), або тих, за які карають [20, с. 11–14]. Щоб діяти ефективно, негативне підкріплення має йти зразу ж за вчинком, оскільки погроза відкладеного покарання може бути ефективною лише для тих осіб, які орієнтовані на майбутнє, а це рідко спостерігається серед злочинців [20, с. 11–15].

Серед інших напрямків вартим уваги є дослідження взаємозв'язку поганої успішності та делінквентної поведінки. Ця теорія «труднощів у навчанні» (learning disabilities) з'явилася на початку 60-х рр. Діти, в яких спостерігалися розлади сприйняття, мислення, мови, читання, правопису і арифметики, підпадають під категорію «learning disabilities». Як вважає Ч. Мюррей, певні

типи розладів у навчанні пов'язані з недостатніми здібностями переймати досвід, неприйнятністю соціальних навиків і підвищеною загальною збудливістю. Ці обставини знижують ефективність системи звичайних соціальних покарань і нагород, що, у свою чергу, призводить до збільшення ймовірності формування делінквентної поведінки [21; 23].

Інше пояснення полягає в тому, що негативна самооцінка спричиняє необхідність психологічної компенсації, а це ймовірний шлях до делінквентності. У 1975 р. Американський інститут наукових досліджень (AIR) здійснив вивчення проблеми «труднощів у навчанні» [7, с. 10-11]. У результаті дослідження була встановлена певна залежність між труднощами у навчанні і делінквентністю. Однак самі автори дослідження зауважують, що одержані результати радше відбивають особливості використаних методик і, в першу чергу, особливості дефініцій learning disabilities, ніж реально існуючу кореляцію між явищами, що вивчаються.

Відділ правосуддя для неповнолітніх та запобігання злочинності Міністерства юстиції США пізніше провів дворічне вивчення й опублікував результати показового проекту. У перебігу дослідження було поставлено два завдання: перше – визначити питому вагу учнів із розладами у навчанні в експериментальній (засуджені) і контрольній (учні державних шкіл) групах; друге – порівняти розповсюдженість делінквентної поведінки серед підлітків, які мали подібні розлади, однак навчалися успішно.

У результаті аналізу даних про засуджених і незасуджених молодих людей не було знайдено суттєвих відмінностей між нормальним станом і розладами, а також між делінквентною поведінкою і частотою контактів з поліцією. Однак маємо різне ставлення до таких дітей серед представників судової системи, оскільки підлітки з даним «дефектом» більш схильні до конфліктів із владою [7, с. 11–13].

Внаслідок цього дослідження не було виявлено жорсткої залежності між покращенням успішності і станом делінквентності у середовищі неповнолітніх.

На думку більшості кримінологів, немає підстав вважати виконання програм із підвищення здібностей до навчання одним із заходів запобігання девіантній поведінці підлітків.

Далі розглянемо питання про взаємозв'язок низького коефіцієнта розумового розвитку (IQ) і злочинної поведінки, яке давно хвилює не тільки наукову громадськість, але і пересічних громадян. Адже ще з давніх часів у людей закріпилось усвідомлення того, що здебільшого злочинці є людьми недоумкуватими або «недалекими». З розвитком експериментальної психології, покликаної систематично спостерігати і фіксувати індивідуальні відмінності людей за допомогою тестів, з'явилася можливість перевірити це твердження.

Наприклад, у школах США в наш час практикується класифікація розумових здібностей учнів за допомогою коефіцієнта інтелекту – IQ, який визначається як відношення інтелектуального віку учня до його біологічного віку. У 70-х рр. американські кримінологи Т. Гірші та М. Гінделан дійшли висновку, що IQ сильніше впливає на залучення у злочинну чи делінквентну поведінку, ніж приналежність до раси чи соціальної верстви [22, с. 471–486]. Основні відмінності, на їх думку, існують між злочинцями і не злочинцями, приналежними до однієї раси і соціально-економічної верстви. Діти з низьким IQ погано вчаться в школі, а шкільні невдачі і неуспішність у значній мірі пов'язані з делінквентністю. На щорічній конференції Американського товариства кримінологів у 1987 р. були представлені деякі доповіді як американських, так і зарубіжних учених, які підтверджують наявність такого взаємозв'язку [23].

Дослідження неповнолітніх рецидивістів, які скоїли насильницькі злочини, показало їх низькі розумові здібності за усним і загальним IQ – тестами у порівнянні з групою підлітків, що вчинили злочин уперше [24, с. 1142–1158]. На думку Дж. О. Уілсона та Р. Гернстайна, вищезгаданий взаємозв'язок не є безпосереднім. Сам по собі низький IQ не є доведеною причиною залучення до злочинної діяльності. Однак він призводить до слабкої

успішності в школі і, отже, до невдачі на ринку праці. Саме ця обставина дуже впливає на подальшу антисоціальну поведінку підлітка [25, с. 148].

У традиціях американської наукової школи закладено принцип обов'язкової перевірки тієї чи іншої теорії або гіпотези багаточисленними емпіричними дослідженнями. Нерідко за їх допомогою кримінологи спростовують свої раніше висловлені гіпотези. Д. Денно, наприклад, вибірково вивчивши 800 юнаків афро-американського походження у Філадельфії, не знайшла доведеної залежності між IQ і делінквентністю [26, с. 711–741], хоча перед цим вона дотримувалася протилежної думки.

Серед учених, таким чином, існує погляд, що IQ тест може бути певним передбаченням делінквентності, але й досі неясно, чи дійсно розумові здібності делінквентів є нижчими, ніж у законослухняних підлітків. Багато кримінологів підкреслюють, що більшість досліджень цієї проблеми спирається на вимірювання IQ у заарештованих або засуджених. Однак ця група, на їх думку, не може репрезентувати усіх злочинців, оскільки багато з них уникали покарання. Тому, якщо й існує низький рівень IQ у даної категорії осіб у порівнянні з іншим населенням, то це може бути наслідком політики кримінальної юстиції. До цього часу немає точних підтверджень тієї або іншої точки зору.

Кримінологів, які працюють у цьому напрямку, на наш погляд, можна вважати прихильниками багатофакторного підходу, оскільки більшість із них вважає, що причини злочинної поведінки слід шукати в самій особистості неповнолітнього, однак роль цих причин не абсолютизується. Вони призводять до скоєння злочину тільки при взаємодії з біологічними й соціальними факторами.

Безперечно, досліджуючи етіологію злочинної поведінки, необхідно вирішити, яким чином психічні аномалії впливають на поведінку індивіда. У цьому напрямку як за кордоном, так і в пострадянській кримінологічній науці ведуться інтенсивні пошуки [27]. Однак їх результативність поки що є

невисокою. До цього часу існує неясність багатьох понять, розпливчастість і нечіткість окремих положень, а, головним чином, відсутня методика перевірки достовірності тих або інших висновків. Усе це ускладнює практичне використання наявних теоретичних розробок.

У цілому можна стверджувати, що психологічні підходи пояснення причин делінквентності застосовуються американськими кримінологами доволі широко. На важливості цього напрямку наголошують і представники соціологічної науки. Більш того, на основі цих концепцій у США розробляються і впроваджуються спеціальні профілактичні програми для неповнолітніх. До них належать наступні: створення асоціацій психічного здоров'я, програми змінення харчування, лікування алергій, розладів навчання у дітей, наркологічні програми тощо. У різних запобіжних програмах широко застосовуються психологічні засоби, серед яких слід виокремити індивідуальну і групову терапію, модифікацію поведінки, трансактний аналіз, психотерапію і деякі інші.

Наприкінці слід зазначити, що вітчизняні кримінологи, представники інших наук майже не вивчають біопсихологічну складову особистості неповнолітнього злочинця з метою подальшого врахування та узагальнення різних поведінкових дій особи в залежності від її біопсихологічного стану. Як наслідок, у практичній діяльності суб'єктів запобігання злочинності неповнолітніх комплексно не враховуються анатоμο-фізіологічні, генетичні, нервово-мозкові та інші властивості дитячого організму, які у період раннього формування особи набувають вирішального значення. А без цього неможливе індивідуальне прогнозування відхильної та злочинної поведінки, дієва розробка заходів запобігання злочинності.

Список літератури:

1. *Wilson, E. O. Sociobiology / E. O. Wilson. – Cambridge, MA : Harvard University Press, 1975.*
2. *Ellis L. The Evolution of Violent Criminal Behavior and Its Nonlegal Equivalent / L. Ellis // Crime in Biological, Social and Moral Contexts. – N.Y.: Praeger, 1990. – P. 63–65.*
3. Див. наприклад: *Фокс В. Введение в кримінологію / В. Фокс ; пер. с англ. под ред. Б. С. Никифорова, В. М. Когана. – М. : Прогресс, 1985. – С. 72–73; Дубинин, Н. П.*

- Генетика. Поведение. Ответственность / Н. П. Дубинин, И. И. Карпец, В. Н. Кудрявцев. – 2-е изд. – М., 1982. – С. 147–149.
4. *Shan S.* Biological and Psychophysiological Factors in Criminology / S. Shan, L. Roth // Handbook of Criminology. – Chicago : Rand McNally, 1974. – P. 95.
 5. Biological Bases in Criminal Behavior / Ed. by Mednick S. and Christiansen K. – N.-Y. : Garden Press, 1977. – P. 67.
 6. *Drawns, R.* Juvenile Justice / R. Drawns, K. Hess. – West Publishing Co., 1990. – P. 74.
 7. Delinquency Prevention: Theories and Strategies / Revised Ed. – Wash., D. S., 1981. – P. 11–15.
 8. *Booth A.* The Influence of Testosterone on Deviance in Adulthood: Assessing and Explaining the Relationship / A. Booth, D. Osgood // Criminology. – 1993. – № 31. – P. 93–118.
 9. *Gove W.* The Effect of Age and Gender on Deviant Behavior: A Biopsychological Perspective / W. Gove // Gender and the Life Course, A. Rossi, ed. – N.-Y.: Aldine, 1985. – P. 115–144.
 10. *Ellis L.* Evolutionary and Neurochemical Causes of Sex Differences in Victimized Behavior: Towards a Unified Theory of Criminal Behavior and Social Stratification / L. Ellis // Social Science Information. – 1989. – № 28. – P. 625–626.
 11. *Baucom D.* Relationship between Testosterone Concentration, Sex Roles Identity and Personality among Females / D. Baucom, P. Besch, S. Callahan // Journal of Personality and Social Psychology. – 1985. – № 48. – P. 1218–1226.
 12. *Siegel L.* Criminology / L. Siegel. – 4 Ed. – St. Paul, MN : West Publishing Company, 1992. – P. 162.
 13. *Фокс В.* Указ. соч. – С. 173.
 14. *Мельникова Э. Б.* Преступность несовершеннолетних в капиталистических странах / Э. Б. Мельникова. – Ч. 1. – М., 1967. – С. 112–120; *Махов Ф. С.* Преступность несовершеннолетних в США и Англии / Ф. С. Махов. – М. : Юрид. лит-ра, 1964. – С. 59–63.
 15. Psychology of Crime and Criminal Justice / Ed. Joch H. – N.-Y., 1979. – P. 193–195.
 16. *Махов, Ф. С.* США: молодежь и преступность (социально-психологический очерк) / Ф. С. Махов. – М. : Юрид. лит-ра, 1972. – С. 42.
 17. *Halleck S.* Psychiatry and the Dilemmas of Crime / S. Halleck. – Berkeley : University of California Press, 1971.
 18. *Sorrels J.* Kids Who kill / J. Sorrels // Crime and Delinquency. – 1977. – № 23. – P. 312–329.
 19. *Rosner R.* Adolescents Accused of Murder and Manslaughter: A Five-Year Descriptive Study / R. Rosner et al. // Bulletin of the American Academy of Psychiatry and the Law. – 1979. – № 7. – P. 342–351.
 20. Delinquency Prevention: Theories and Strategies / Revised Ed. – Wash., D. C., 1981. – P. 10–11.
 21. *Murray C. A.* The Link Between Learning Disabilities and Juvenile Delinquency / C. A. Murray. – Wash., D. C. : U.S. Government Printing Office, 1976. – P. 23.
 22. *Hirschi T.* Intelligence and Delinquency: A Revisionist Review / T. Hirschi, M. Hindelang // American Sociological Review. – 1977. – Vol. 42. – P. 471–486.
 23. Paper Presented at the Annual Meeting of the American Society of Criminology. – Montreal, 1987.
 24. *Denno D.* Victim, Offender and Situational Characteristics of Violent Crime / D. Denno // Journal of Criminal Law and Criminology. – 1986. – Vol. 77. – P. 1142–1158.
 25. *Wilson J. Q.* Crime and Human Nature / J. Q. Wilson, R. Herrnstein. – N.-Y. : Simon and Schuster. – P. 148.
 26. *Denno D.* Sociological and Human Developmental Explanations of Crime: Conflict or Consensus / D. Denno // Criminology. – 1985. – Vol. 71. – P. 711–741.
 27. Див.: *Антонян Ю. М.* Преступность и психические аномалии / Ю. М. Антонян, С. В. Бородин / отв. ред. В. Н. Кудрявцев. – М. : Наука, 1987; *Антонян Ю. М.* Криминальная патопсихология / Ю. М. Антонян, В. В. Гульдман. – М., 1991; *Зелинский А. Ф.* Осознаваемое и неосознаваемое в преступном поведении / А. Ф. Зелинский. – Х., 1986.

Шостко Е. Ю. Биологические и психологические теории объяснения преступного поведения несовершеннолетних в США.

В статье систематизированы классические теории, получившие распространение в США и с помощью которых подробно исследуется биопсихологическая составляющая личности несовершеннолетнего преступника с целью дальнейшего учета и обобщения поведенческих действий лица в зависимости от ее биопсихологических состояния, что необходимо в профилактической деятельности.

Ключевые слова: делинквентность, биосоциальные теории, психологические теории, теория трудностей в обучении.

Shostko O. Y. Biological and Psychological Theories of Juveniles Delinquency in the United States.

The classical biological and psychological theories of juvenile delinquency that widely spread in the United States are considered at this paper in order to further identification and generalization of behavioral acts of a juvenile's depending on the internal conditions that it is essential for the prevention activities.

Key words: Juvenile delinquency, biosocial theories, psychological theories, learning disabilities theory.

